

Çocuklar İçin Adalet: Cezalandırmaya Değil, Korumaya ve Önlemeye Dayalı Bir Yaklaşım

Hak Temelli Bir Çocuk Adalet Sistemi İçin Ortak Çağrımızdır!

Biz, aşağıda imzası bulunan sivil toplum örgütleri, son dönemde suça sürüklenen çocuklara yönelik cezaların ağırlaştırılması ve çocukların yetişkin gibi yargılanması yönündeki taleplerin, hem kamuoyunda hem de siyasi alanda karşılık bulmasını derin bir kaygıyla izliyoruz. Bu tür söylemler, Türkiye'nin de aralarında olduğu devletlerin kabul ettiği, uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmış olan çocuk haklarına ve çocuk hukukunun evrensel ilkelerine açıkça aykırıdır.

15 yaşındaki Mattia Ahmet Minguzzi'nin akranları tarafından öldürülmesi, çocuklara yönelik şiddet, çocuk suçluluğu ve adalet sistemine ilişkin alınmayan önleyici tedbirlerin sonuçlarını bir kez daha ortaya koydu. Bizler, Mattia Ahmet Minguzzi'nin ailesinin acısını derinden paylaşıyor, şiddet sonucu yaşamını yitiren tüm çocukların yasını tutuyoruz. Ve bir kez daha söylüyoruz: Yaşam hakkı en temel haktır; hiçbir çocuk bu haktan mahrum bırakılmamalıdır.

Tıpkı 2024'te akran şiddeti sonucu yaşamını yitiren en az 13 çocuk ve 2025'in ilk beş ayında hayatını kaybeden en az 7 çocuk¹ gibi, Mattia Ahmet'in ölümü de önlenebilirdi. Bu vakalar münferit değil; Türkiye'de çocuklara yönelik **ihmal ve hak ihlalleri zincirinin** sonucudur. Yalnızca akran şiddeti değil, farklı nedenlerle yaşamını yitiren tüm çocuklar açısından da, çocuk koruma sisteminin **bütüncül ve hak temelli** bir yaklaşımla yeniden yapılandırılması zorunludur.

Bir çocuk suçla ilişkililenmeden önce çoğu zaman fark edilebilir ve bu durum önlenabilir. Devlet; eğitimden sosyal hizmete, sağlıktan kolluk güçlerine kadar tüm ilgili kurumlarıyla, çocukları suça sürükleyen riskleri önceden fark etmek ve gereken tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu sorumluluklar gerektiği gibi yerine getirilirse, pek çok çocuğun yaşamı korunabilir, suça sürüklenmesi engellenebilir.

¹ Fisa Çocuk Hakları Merkezi, Türkiye'de Çocuğun Yaşam Hakkı Raporu 2024 ve Türkiye'de Çocuğun Yaşam Hakkı İhlalleri Bilgi Notu
<https://chm.fisa.org.tr/fisa-cocuk-haklari-merkezi-turkiyede-cocugun-yasam-hakki-2024-yili-raporu-yayimlandi/>
<https://awss3.blob.core.windows.net/media/files/1750690443838-ocak-mayis-aylikbilginotu.pdf>

Çocuk adalet sisteminin öncelikli ve asıl amacı cezalandırmak değil; onarmak, dönüştürmek, desteklemek ve yeniden suça ilişkilenmeyi önlemektir. Çocuklara yapılacak müdahale de asıl olarak bu amaca hizmet etmelidir.

Çocuklar, **suç faili olsalar bile, adli süreç boyunca önleyici ve onarıcı yaklaşımlar göz ardı edilmemelidir.** Ancak Türkiye’de çocuk adalet sistemi, **sadece cezalandırıcı** bir anlayışla işlemekte², çocukları korumak yerine toplumdan dışlamakta ve böylece **yeniden suça ilişkilenmelerine** zemin hazırlamaktadır. Gündemdeki yasa değişikliği önerileri ise yasal çocukluk kavramını tartışmaya açma, çocukların özgürlüğünü daha fazla kısıtlama ve çocuk hapisanelerini olağanlaştırma riski taşımaktadır. Oysa çocuk suçluluğu yalnızca bireysel bir davranış değil; **şiddet, ihmal, yoksulluk, sosyal dışlanma, eşitsizlik, ayrımcılık ve eğitimden kopma** gibi çok boyutlu hak ihlallerinin, toplumsal ve yapısal etkenlerin sonucudur. **Bilimsel araştırmalar da göstermektedir ki; çocuklara yönelik ağır cezalar, ne suç oranlarını azaltmakta ne de yeniden suça sürüklenmeyi engellemekte etkilidir.** Buna karşılık, **güçlü aile bağları, okul aidiyeti, güvenli sosyal çevre, nitelikli sosyal hizmetler, toplumsal cinsiyet eşitliği ve çocuk dostu kurumlar** gibi koruyucu unsurlar, çocukların suça ilişkilene riskini azaltmada belirleyici rol oynamaktadır.

YÜKÜMLÜLÜK SAHİPLERİNE ÇAĞRIMIZ VE TALEPLERİMİZ³:

- İstismara ve ihmale maruz kalan çocuklar zamanında tespit edilmeli; çocuk koruma sistemi kapsamındaki **tedbirler eksiksiz uygulanmalıdır.**
- Erken uyarı ve destek mekanizmaları güçlendirilmeli; **çocukların haklarının ihlaline yol açan ihmaller engellenmelidir.**
- Çocuk adalet sistemi, **hak temelli, onarıcı, dönüştürücü ve koruyucu bir anlayışla** yeniden yapılandırılmalıdır.
- Ceza sorumluluğu bulunmadığı yasal olarak kabul edilen 0-12 yaş arası çocukların **suça ilişkilinmelerine neden olan ortamlardan uzaklaştırılması** amacıyla eğitim, sağlık, danışmanlık veya bakım tedbiri kararları alınmalıdır. Ayrıca, uluslararası çocuk hakları standartları gözetilerek ceza sorumluluğu yaşı, bilimsel gelişim verilerine göre yükseltilmelidir⁴.

² Bakınız: Adalet İstatistikleri ve Türkiye’nin tarafı olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin denetim organı olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin Türkiye hakkındaki sonuç gözlemleri (CRC/C/TUR/CO/4-5.)

³ İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi koordinasyonunda, çocuk adalet sisteminde onarıcı ve hak temelli yaklaşımların güçlendirilmesi amacıyla çok sayıda sivil toplum örgütü temsilcisinin katkısıyla hazırlanan “Çocuk Adalet Sistemi ve İnfaz Rejimine Dair Politika Belgesi”nden faydalanılmıştır: <https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/docs/COCUKADALETSTEMIVEINFARZREJIMIINEDAIRPOLITIKABELGESI.pdf>

⁴ Bakınız: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin 24 Numaralı Genel Yorumu ve CRC/C/TUR/CO/4-5

- Çocuk adalet sistemi **bütüncül bir şekilde işletilmeli**, hiçbir çocuk –yaşı, suçu ya da koşulları ne olursa olsun– bu sistemin dışına itilmemelidir. 15-18 yaş arası çocukları, istisnalar üzerinden sistem dışına çıkarmaya yönelik girişimlere son verilmelidir.
- Suça sürüklenen tüm çocuklar hakkında **sosyal inceleme raporu hazırlanması** ve çocukların **sosyal hizmet uzmanı desteğinden faydalanması** yasal olarak zorunlu hale getirilmelidir.
- Yargı süreçlerinde, **çocuk hakları konusunda uzmanlaşmış** profesyoneller yer almalıdır.
- Tutuklama yalnızca **istisnai durumlarda** uygulanmalı⁵; **toplum temelli destekleyici tedbirler** esas alınmalıdır.
- Çocuk hapisanelerinin sayısı artırılmamalı; bu kurumların yerine, toplum temelli destek sistemleri geliştirilmeli ve çocukların özgürlüğünden yoksun bırakılması yerine **alternatif tedbirler** esas alınmalıdır.
- Çocuklarla ilgili yasalaşma süreçlerinde, **çocuk ve kadın hak temelli çalışan sivil toplum örgütlerinin, baroların, akademinin ve çocukların bizzat kendilerinin** görüş ve önerileri dikkate alınmalıdır.

Eşit, güvenli, onarıcı ve kapsayıcı bir toplum tüm çocukların hakkıdır.

Bu hakkı birlikte savunmakta kararlıyız.

⁵ Bakınız: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin 24 Numaralı Genel Yorumu ve Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Beijing Kuralları)

İMZACILAR

1. 29 Ekim Kadınları Derneđi
2. AltıÜstü Çocuk ve Gençlik Sanat Kolektifi
3. Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneđi
4. Antikapitalist Kadınlar
5. Aralık Feminist Kolektif
6. Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Derneđi
7. Atakent Mahallesi Kadın Meclisi Küçükçekmece
8. Bakırköy Çocuk Masası Platformu
9. BoMoVu Sosyal Güçlendirme için Spor ve Beden Hareketi Derneđi
10. Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneđi
11. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneđi
12. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneđi - CEİD
13. Çember Dergi - Çocuk Politikası Dergisi
14. Çocuđum Haklıyım!
15. Çocuk Alanında Çalışan Avukatlar Ağı (ÇAÇAv.)
16. Çocuk Çalışmaları Birimi
17. Çocuk Hakları Savunucuları Ağı
18. Çocuk Hakları Zirvesi ve Kalkınma Derneđi
19. Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneđi
20. Çocuk İşçiliğini İzleme ve Önleme Derneđi
21. Çocuklar İçin Adalet Derneđi
22. Deniz Yıldızı Kadın Dayanışma Derneđi
23. Denizli Otizm Derneđi

24. Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneđi
25. Engelsiz Eriřim Derneđi
26. Eşit Haklar İçin İzleme Derneđi
27. Fisa ocuk Hakları Merkezi - Fikir ve Sanat Atölyesi Derneđi
28. Gaziantep Nar Bilim Kùltür ve Sanat Derneđi
29. Her Yer ocuk Derneđi
30. İnsan Hakları Derneđi
31. İnsan Hakları Gündemi Derneđi
32. İzmir Feminist Kolektif
33. Kadın Dayanışma Vakfı
34. Kırkayak Kùltür
35. LGBTİ+ Aileleri ve Yakınları Derneđi (LİSTAG)
36. Lotus Kadın Dayanışma Derneđi ve Yaşam Derneđi
37. Önce ocuklar ve Kadınlar Derneđi
38. Romani Godi
39. Roots & Shoots Türkiye (Kökler ve Filizler Derneđi)
40. Rosa Kadın Derneđi
41. Sivil Düşler Derneđi
42. Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Amed Şubesi
43. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneđi
44. Sosyal İklim Derneđi
45. Sporda Adalet ve Haklar için Sahadayız Derneđi
46. Sulukule Gönüllüleri Derneđi
47. Tarlabası Toplumunu Destekleme Derneđi
48. Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı
49. Türk Kadınlar Birliđi Bayraklı Şubesi

- 50. Türk Tabipleri Birlięi İnsan Hakları Kolu**
- 51. Türk Psikologlar Derneęi Genel Merkezi**
- 52. Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı**
- 53. Türkiye İnsan Hakları Vakfı**
- 54. Uluslararası Çocuk Hakları Elçileri Derneęi - ICHILD**
- 55. Uluslararası Göçmen Kadınlar Dayanışma Derneęi**
- 56. Yaşamevi Kadın Dayanışma Derneęi**